

עיונים לחג השבועות עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' ציפורי 2 טבריה טלפקס 04-6790632

www.harambam.org.il, info@harambam.org.il, העזרת והארות

לעילוי נשמתה של הצדקת אסתר בת רחמה ז"ל

חג מתן תורתנו - האומנם?

הרב יהושע וייסינגר

לדוגמה מקור אחד⁵:

"ביום חמשים מספירת העומר, הוא חג השבועות, והוא יום עצרת, וביום זה מקריבין מוסף כמו מוסף ראש חדש...".

אמנם בצורה יוצאת דופן, בספרו מורה נבוכים⁶ הרמב"ם כותב בקצרה שבחג השבועות ניתנה התורה:

"שבועות, הוא יום מתן תורה. כדי לכבד ולרומם יום זה סופרים את הימים מן הראשון עד אליו, כמו שהמצפה לאדם האהוב עליו ביותר סופר את הימים בשעות. זה הוא הטעם לספירת העומר מיום הניתקותם ממצרים עד יום מתן תורה, אשר היה הכוונה והתכלית ליציאתם".

והשאלה הנשאלת היא - מניין לו, מנין שחג השבועות-יום הביכורים הוא חג מתן תורה? מה המקור לכך ומניין לנו שכך אכן הדבר? הלא מכל תיאורי הפסוקים ומיתר דברי הראשונים לא נראה שכך הדבר. יתר על כן, אם נעשה את חשבון הימים מיציאת מצרים עד מתן תורה, חג השבועות אינו יום החמישים!

הרב שמשון רפאל הירש זצ"ל⁷ עושה את החשבון, באומרו שמסורת מקובלת בידינו שמתן תורה הייתה בשבת. ומקובל בידינו לפי התלמוד שיום יציאת מצרים

"זמן מתן תורתנו" - בתי הכנסת מקושטים, ריח של מאכלי חלב מתבשלים, כולם מתרגשים לקראת עת קבלת התורה, קבלת תורה מחדש מידי שנה בשנה. חז"ל במקומות רבים מרבים לדבר על יום זה שבו ניתנה התורה, על סגולותיה ומעלותיה המיוחדות. רבותינו² אף מוסיפים ואומרים שאף על פי שבכל המועדים ישנה מחלוקת אם קיימת חובת סעודה ומשתה, בשבועות כולם מודים שיש חובת שמחה בבשר וביין. ורש"י מסביר במקום: "להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל, שניתנה בו תורה". אם כן יום מתן תורה - חג השבועות הינו מלא שמחה והודאה, ואין מי שחולק.

ואולם כשמתבוננים בפסוקי התורה, אנו לא רואים שום סימן לתיאורים הנ"ל. אדרבה, הפסוקים מתארים את חג השבועות בתור **יום הביכורים** בלבד, חג פרטי על שמחת הבאת הביכורים לבית המקדש בכל שנה.

"וּבַיּוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֻדְשָׁה לַה' בְּשִׁבְעַתֵּיתֶם, מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם"³.

וכן: "וְעֵשִׂיתָ חַג שִׁבְעוֹת לַה' אֶל-לֵהֲיָהּ מִסַּת נִדְבַת יֶדְךָ אֲשֶׁר תִּתֶּן... וְשִׂמְחֶתָּ לִפְנֵי ה' אֶל-לֵהֲיָהּ"⁴,

וכן במקומות נוספים רבים. וכך גם מוזכר ברמב"ם פעמים רבות, בלא שום אזכור של מתן תורה. אציין

5. במדבר כח, כו.

3. על פי נוסח התפילה בחג השבועות.

4. פסחים סח ע"ב ועיין שם בראשונים.

מפני הספירה שבו, אלא מפני המידה בנפש שאותה מתקנים, ההכנה הפנימית שלנו לקבל תורה. כל יום אנו מתקדמים, כל יום אנו מוסיפים מדרגה אל עבר זיכרון המידות, ללמוד להיות אדם יותר טוב בין איש לרעהו ובין האדם לקונו. בחג זה אנו חוגגים את השלמת העבודה של תיקון המידות, ולא את קבלת התורה שבאה בעקבותיה ומבחינה כרונולוגית - יום אחריה.

אמנם בימינו הימים התאחדו ונהפכו לאחד, חג טהרת המידות יחד עם חג מתן תורה, ואף לדבר זה יש משמעות עמוקה. הרמב"ם במורה נבוכים¹² עומד על פנימיות יום קבלת תורה, וכותב שבשל קדושת מעמד הר סיני ורזי התורה הנכללים בה, איננו מעמיקים בתוכנה ואין לנו כלל השגה במהותה. וכך כותב בקצרה:

”דע זאת וזכרה, כי אי אפשר שיכניס לעסוק במעמד הר סיני יותר מן השיעור הזה שהזכירוהו, כי הוא מכלל סתרי תורה. אמיתת ההשגה הזאת, וכיצד היה האופן בה, נסתר מאתנו מאוד, מכיוון שלא קדמה לה שכמותה ולא תהיה אחריה. דע זאת אפוא.”

לדבריו, איננו תופסים את שורש עומקו וסודו של מעמד הרב סיני, וממילא יוצא שאיננו יכולים לחוג את חג השבועות כך לבדו. דברים אלו הם תשתית והכנה להבנה שיש רעיון אחר בחג זה. חג השבועות הוא החג 'שלנו' - חג עבודת המידות. אנו חוגגים את שניהם יחדיו - את ההכנה והזיכרון, יחד עם קבלת התורה.

לסיכום, בחג זה אין מחלוקת בחובת השמחה והסעודה. בחג זה אנו חוגגים שזכינו לטהר את עצמנו ולתקן את מידותינו, ובשל כך זכינו לקבל תורה ולהתקרב לעבודתו. ואף אומרים ביום זה 'זמן מתן תורתנו' אף על פי שמבחינה כרונולוגית יום מתן תורה יחול רק למחרת, מכיוון שהעיקר הוא היום, יום החמישים, יום הטהרה, וכשאדם מטהר ומנקה עצמו, ממילא הוא זוכה לקבל תורה.

יהי רצון שנזכה כולנו לקבל תורה בשמחה, מתוך טהרה פנימית ודבקות שלמה.

היה ביום חמישי בשבוע. אם נעשה את חישוב הימים ממחרת יציאת מצרים, יצא לנו שיום החמישים הוא יום שישי, וזה ערב שבת שבו ניתנה תורה, וממילא מתן התורה הוא ביום החמישים ואחת.

יוצא, שאין אנו חוגגים את יום מתן תורה, אלא את יום החמישים - שזהו יום סיום ספירת העומר, ואילו את יום מתן תורה לא חוגגים כלל!

הרבה יישובים ותירוצים⁸ נאמרו בנוגע לנידון. אציג בפניכם הסבר המתקבל ומתיישב על הדעת, ואשר יש בו את האפשרות להכין אותנו ביתר שאת לקבלת התורה.

יסוד הדברים בנוי על המשנה באבות⁹ האומרת "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת", ביאור המשנה הוא - בתור הכנה והכשר ללימוד תורה עלינו לטהר את נפשנו ולתקן את מידותינו, עלינו לדאוג שיראת ה' שבנו תהיה נטועה עמוק בתוכנו. בעת יציאת מצרים, יצאו ישראל מארבעים ותשע שערי טומאה, מאימפריית מצרים שבה שלטה תרבות הזוהמה של אותם ימים. במשך חמישים יום, עם ישראל, אז כהיום, התעלה והתנקה והגיע למדרגות גבוהות וזכה אף למדרגת הנבואה: "בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עֲמֹן"¹⁰.

אחד הפיוטים המוכרים בהגדה של פסח הוא: "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו". השאלה הנשאלת תמיד היא מדוע דיינו? מהי מדרגת ההגעה לפני הר סיני? האם באמת יש סיבה להודות על עצם העמידה בתחתית ההר העשן מבלי לקבל תורה?

ואולם כאן טמונה התשובה¹¹. ביום החמישים הגענו למדרגת הטהרה הפנימית ועליה אנו מודים. ביום זה איננו חוגגים את עצם קבלת התורה אלא את יראת השמים הקודמת לתורה, שבלעדיה התורה אינה כלום. ואין הימים האלו שווים זה לזה. כמו שאינו דומה יום האירוסין וההכנה לחופה כיום החופה עצמה. יום החמישים עומד במדרגה גבוהה יותר ממדרגת יום החמישים ואחת, והראיה שאותו אנו חוגגים ובו אנו שמחים.

חשיבותו של כל יום מימי ספירת העומר היא לא רק

חג שלנו

מב, ד"ה ונראה משום.
 11. ג, ט.
 12. שמות יט, ט.
 13. ראה מהר"ל, תפארת ישראל כז.
 14. ב, לג.

6. דברים טז, י-יא.
 7. הלכות תמידין ומוספין ח, א.
 8. ג, מג.
 9. ויקרא כג, כא
 10. ראה שו"ת ריב"ש צו; צל"ח פסחים סז; שו"ת עונג יום טוב

